

Rønvik Vel

Et hus med ei mangfoldig historie
og et fargerikt innhold

Tekst av Jan Oscar Bodøgaard

Mange kjenner til Rønvik Vel-bygget, spesielt de som bor i Rønvik, noen har kanskje gått på skole der, andre har sin daglige gange til og fra sentrum forbi Gjerdåsveien 33, der Rønvik Vel ligger. Og selv om stadig flere stikker innom når det årlig senhøstes inviteres til «Åpent hus på Rønvik Vel», er det nok ikke så mange av Bodøs innbyggere som vet hva huset i dag rommer av aktiviteter. Nå har brukerne av Rønvik Vel tatt turen til Stormen for å markere at det er 40 år siden bystyret i Bodø vedtok at Rønvik Vel skulle huse verksteder og atelierer for kunsthåndverkere/kunstnere. Vi skal i fortsettelsen nøste litt i historien til Rønvik Vel, og forsøke avlure dette gråmalte og litt lange bygget, med sin karakteristiske takprofil, noen av dets hemmeligheter.

Trevarefabrikk i Sandnessjøen

Selve bygninga har sine røtter tilbake til begynnelsen av 1900-tallet, og da må vi til Sandnessjøen på Helgeland. Flere større bygg var der under oppføring da, så som sykehus, posthus og skole, og det var

etterspørsel etter nødvendige finsnekkerarbeider (skap, vinduer, trapper, o.lign.). For å dekke dette behovet hadde Sandnessjøen Trevarefabrikk blitt etablert, men da «bygge-boom'en» avtok ble bedriften avviklet. Og i 1925 ble bygninga med maskiner og annet utstyr «solgt til byggmester Johan Rognan, Bodø, som flytter bedriften til Bodø».¹

Forsamlingshus og litt skole etterhvert

I Biskop Kroghs gt. 6 i Bodø bodde Johan Rognans far, byggmester Ole Martin Rognan, og i ei bygning i bakgården hadde Johan og en fetter, Peder Hunstad, i 1923/24 etablert Bodø Trævarefabrik, og her ble maskinene fra Sandnessjøen satt opp². Bygninga ble oppført på ei tomt (gardsnummer 31, bruksnummer 121) som ei forening med navnet Rønvik Vel hadde kjøpt i 1925³. I januar 1927 tok denne foreninga opp et lån på kr. 16 000 i Bodø Sparebank⁴, for å betale utgifter i forbindelse med kjøp, demontering, oppsetting og innredning av bygget.

1 Avisa Nidaros 24.03.1925 side 4.

2 Hunstad, John: A/S Trevarefabrikken 1932-1992. Bohus trevarefabrikken 1992: s. 2.

3 media.digitalarkivet.no/view/19466/35

4 media.digitalarkivet.no/view/19083/277

Formann i Rønvik Vel-foreninga var Hans Andreas Bølgen Johnsen (1870-1952), opprinnelig fra Breivik i Skjerstad, men bosatt på Volden fra 1900. Han etablerte fiskebruk på Røst, drev med frakt og fiskeoppkjøp med egne skuter, kjøpte jordbruksareal og drev effektivt jordbruk i Rønvik og på Hernes. Samtidig var han medlem av Bodin formannskap 1923-25, likeså av styrene i Bodin meieri og Nordlandsbanken, samt i styret for skolekretsen⁵. Ifølge Peder Edv. Moe, som var med på å sette opp bygninga i 1925, var det Hans Johnsen som fikk bygninga til Rønvik⁶. Mens Rognan var interessert i maskinene, ønsket Johnsen og Rønvik Vel-foreninga å skaffe befolkninga i Rønvik et skole- og forsamlingshus.

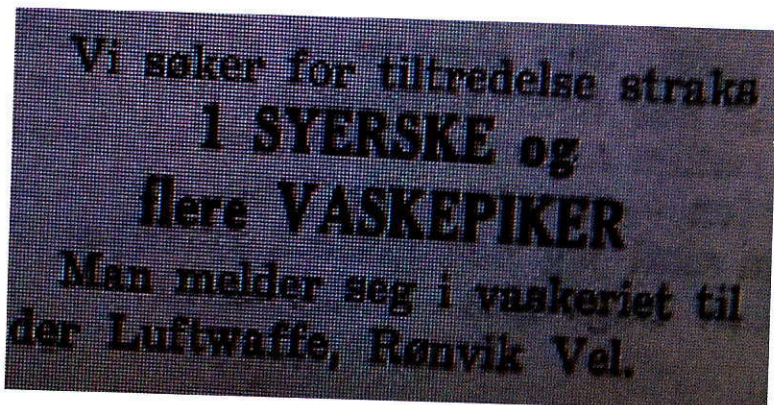
Foreninga hadde som formål «at fremme samarbeide, godt forhold, opplysning og kristeligt liv»⁷, og bygninga fikk raskt navn etter foreninga: Rønvik Vel. Kristne organisasjoner var flittige brukere av huset, med arrangement av basarer, julefester, søndagsskole, m.m. Også politiske parti arrangerte møter ved Rønvik Vel, det lokale husflidslaget avholdt ulike kurs der, og ved lokal- og stortingsvalg ble Rønvik Vel benyttet som valglokale. Da Hans Johnsen i 1928 foreslo at Bodin kommune, for å avhjelpe en presset skolesituasjon, kunne få leie seg inn ved Rønvik Vel, ble «en sal» tatt i bruk som skolelokale. Om Rønvik Vel ikke ble et rent skolebygg, slik noen i foreninga hadde sett for seg⁸, ble Rønvik Vel etter hvert et virkelig allaktivitetshus som fylte mange funksjoner for befolkninga i Rønvik gjennom hele 30-tallet.

⁵ Gudbrandson, Terje: Der Bodø ble til. Gårds- slektshistorie for kirkegrenda . Bodø kommune 1989: 75-76.

⁶ Registrering av faste kulturminner i Norge. Juni 1978. Skjema. Bodø kommune.

⁷ Forhandlingsbok for Rønvik Vel. Generalforsamling 21.10.1922. I privat eie, Hans Aksel Johnsen.

⁸ Brev fra Elfrida Gundersen til «Bestyrelsen for «Rønviks Vel»», Volden 05.01.1929. I privat eie, Hans Aksel Johnsen.

Vi søker for tiltredelse straks
i SYERSKE og
flere VASKEPIKER
Man melder seg i vaskeriet til
der Luftwaffe, Rønvik Vel.

Andre verdenskrig og Rønvik Vel

Andre verdenskrig 1940-45 og den tyske okkupasjonen fikk følger for Rønvik Vel. Ikke slik at bygninga ble rammet av den tyske bombinga av Bodø 27. mai 1940, til det lå den utenfor de sentrale byområdene som ble utsatt for de tyske bombene. Imidlertid ble Rønvik Vel rammet av det tyske luftvåpen på en ikke fullt så destruktiv måte, ettersom «Luftwaffe» etablerte et vaskeri for vask av sengetøy, uniformer, m.m. i bygget. Dessuten var det til Rønvik Vel folk i Rønvik måtte gå for å levere inn radioene sine for oppbevaring, da det høsten 1941 ble forbudt å ha radioer i private hjem.

Bodin kommune blir eier og Rønvik Vel blir skole

8. mai 1945 var krigen slutt, og igjen sto Bodin kommune i beit for undervisningslokaler. På ny kom det et forslag fra Hans Johnsen på vegne av foreninga Rønvik Vel. Nå foreslo Johnsen «å selge kommunen «Rønvik Vel» for kr. 27 000.00, mot at krigsskadeerstatningen på ca kr. 18 000.00 følger med i kjøpet», noe Bodin kommune da også gjorde.⁹

Etter diverse ombygninger, blant anna ble det innredet to leiligheter i andre etasje: en for pedellen (skolens vaktmester) og en lærerleilighet, kom undervisninga i gang ved Rønvik Vel. Noe senere, på 50-tallet, ble det installert vannklosett for henholdsvis gutter og jenter i 1. etasje, inntil da hadde det vært bokstavelig talt vært «å gå i gården»¹⁰. Skolesituasjonen i Rønvik bedret seg da Saltvern nye skole ble åpnet i 1957, men fortsatt ble Rønvik Vel og et mindre bygg like ved brukt som skole. Ved Rønvik Vel fikk gutter og jenter henholdsvis sløyd- og håndarbeidsundervisning, kjønnsdelt og adskilt, og her ble det gitt ordinær undervisning både på barne- og ungdomstrinnet når kapasiteten ved de øvrige skolene i Rønvik var sprengt. Samtidig ble Rønvik Vel

fortsatt benyttet til kurs- og møtevirksomhet og til valglokale. Dette varte fram til sommeren 1975, da var det slutt på å bruke Rønvik Vel til undervisningsformål. «Og det kunne vel være på høy tid. Gamle Rønvik Vel er ikke akkurat noe vakkert skue. Lettere tilsjasket er et mildt ord om utseende, men klasserommene skal da være brukbare nok», kunne Nordlandsposten rapportere 17. april 1975.

Rivning eller aktivitetshus?

Et forslag om å ruste opp Rønvik Vel og ta det i bruk som samfunnshus ble avvist av Bodø formannskapet. Det ville bli for kostbart, og formannskapet vedtok enstemmig i august 1976 å sanere Rønvik Vel¹¹. Slike vedtak gjennomføres imidlertid ikke så raskt, og flere brukskunstnere i Bodø kontaktet Bodø kommune i håp om å få disponere Rønvik Vel til verksteder. Det samme gjorde personer som ønsket å starte opp bokkafe og bruktbuikk. Våren 1978 tok Framtiden i Våre Hender initiativ til et møte hvor enkeltpersoner og grupper gikk sammen med sikte på å få Rønvik Vel til allaktivitetshus.

9 Nordlandsposten 17.02.1928 og 04.08.1945.

10 Opplysning gitt av Elsa Irene Solheim i samtale 15.02.2019.

11 Nordlands Framtid 28.08.1976.

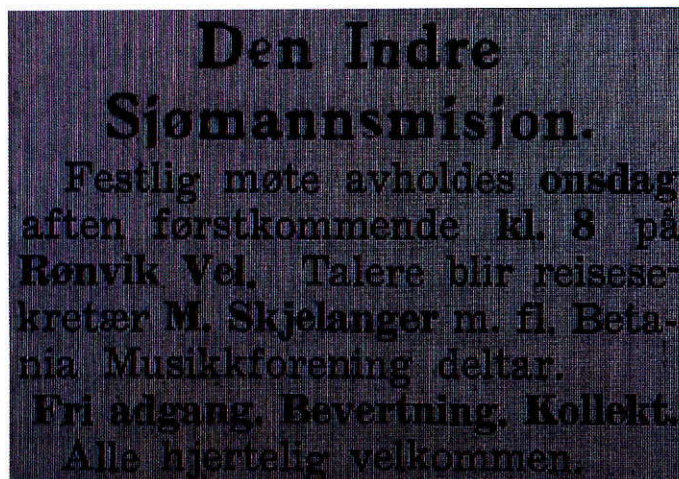
Bodø kommune gjorde et anslag over hva det ville koste å sette bygget i brukbar stand, ut fra ei brukstid på fem år, og her ble resultatet 165 000 kr. Kulturstyret i Bodø kommune kom med positive signaler, med unntak av styrets formann, Gunnhild Støver (Høyre), som gikk inn for sanering. Da ei innstilling om oppussing og utleie av Rønvik Vel skulle behandles i formannskapet lå det imidlertid også en søknad på bordet fra Filadelfia-menigheten om å få kjøpe bygning og tomt med sikte på å bygge nytt menighetshus, og denne ble vedtatt i februar 1979. Reaksjonen fra de som ønsket Rønvik Vel som allaktivitetshus kom umiddelbart ved at Trond Remme og Svein Arlid Borge tilknyttet Værk-Stedet Forlag opprettet Komiteen for bevaring av Rønvik Vel.

Her må innskytes at etter 1975 sto ikke Rønvik Vel helt tomt. Som ei kriseløsninger fikk Nordland Distriktshøgskole i kortere og lengre perioden innlosjere studenter i bygget, fylkesmusikerne i Nordland brukte tidvis Rønvik Vel til øvingslokaler, husflidskurs ble avholdt der, og det bodde leietakere i 2. etasje.

Med Bjarne Eriksen og Ragnhild Gullestad som talspersoner omfattet Komiteen for bevaring av Rønvik Vel følgende organisasjoner: Bruktbutikken Låven, Framtiden i våre hender, Bondeungdomslaget, Værk-Stedet Forlag, Brød og Roser, Bodø Bokkafe, Bodø SU (Sosialistiske Ungdom) og Brukskunstnerne. En underskriftskampanje ble organisert, og Rønvik Vels framtid skulle endelig avgjøres på bystyremøte 12. mars 1979. I forkant av møtet overrakte

¹² Nordlands Framtid 10.03.1979.

¹³ Nordlands Framtid 13.03.1979.

«bevaringskomiteen» underskriftslistene med 1731 underskrifter til støtte for bevaring av Rønvik vel, samt en pepperkakemodell av bygninga, til ordfører Roar Nøstvik (Høyre).¹²

På bystyremøtet 12. mars ble det «etter en ytterst forvirrende forestilling i Bodø bystyre», der Høyre var splittet i synet på sanering eller ikke, til slutt vedtatt med 29 mot 25 stemmer å bevare Rønvik Vel, med åpning for at bygget kunne bli anvendt til ulike kulturformål¹³. Av mer formalitetshensyn måtte saken opp i bystyret høsten samme år, men vedtaket lå fast, og i tråd med det vedtok bystyret å bevilge kr 165 000 til nødvendig utbedring av bygget, mens Kulturstyret fikk fullmakt til å inngå avtale med framtidige leiere av Rønvik Vel.

Kunsthåndverkere, bokkafe, øvingsrom

Flere enkeltpersoner, lag og organisasjoner, i alt tjue i tallet, søkte om å få innpass ved Rønvik Vel, og Bodø kommunes Fritidskontor satte i juni 1979 opp ei oversikt med følgende kommentar: «Det synes klart at det ikke vil bli plass til samtlige søkere»¹⁴. Bruktbutikken Låven fikk avslag, og det var nok tungt å bære, for mange av de mest aktive i Komiteen for bevaring av Rønvik Vel kom fra miljøet rundt Låven. På den annen side søkte Låven om å få disponere hele 100 - 120 m², og «om Låven skal gis plass vil dette måtte gå utover brukskunstnere/husflidsutøvere».

Det endte med at følgende søkere ble tilbudt lokaler i Rønvik Vel: Bjørg Måseide (tekstil), Ingrid Cimmerbeck og Bente Honne (keramikk), Bodø Bokkafe (bokutsalg), Johan Hopstad (husflid og vevstue), Ingunn Milly Hansen (vev), Bodø SU (kontor/møtelokaler), Ad Lib Jazzklubb (øvingslokaler), Brød og Roser (kontor/styremøterom), Bodø Unge Høyre (kontor/styremøterom) og Bodø Brukskunstforening (utstillingslokale 1. etasje).¹⁵

Av disse meldte Bodø Unge Høyre, Bodø SU, Brød og Roser, samt Bente Honne, at det ikke var aktuelt å takke ja til Rønvik Vel, mens Knut Eide fikk positivt svar på å få disponere to små rom til tegnefilmproduksjon. Sommeren og høsten 1979 var leietakerne i full gang med å installere seg i sine respektive lokaler, mens det ytre oppussingsarbeidet (bl.a. delvis ny bordkledning, flere nye vinduer, taktekking, maling av hele bygninga) som Bodø kommune sto ansvarlig for kom i gang etter hvert. Innvendig arbeid sto leietakerne selv ansvarlige for, også økonomisk, og oppussingsarbeidet var omfattende og ble kostbart. Selv om Kulturstyret gikk inn med kr. 20 000 i etableringsstøtte, varierende fra kr. 1 400 til kr. 3 850 for den enkelte leietaker, var dette på langt nær tilstrekkelig, så løsninga for noen ble å ta opp lån, mens andre hadde oppsparte midler, eller måtte jobbe (mer) på si'.

14 Notat til ordføreren, fra Bodø kommune, Fritidskontoret, 27.06.1979.

15 Rønvik Vel - disponering av lokaler, Bodø kommune Fritidskontoret 03.10.1979.

Innflytting

I september 1980 oppsummerte Kulturkontoret situasjonen på Rønvik Vel: «Rønvik Vel er nå på det nærmeste ferdig oppusset og de fleste av leietakerne er kommet i gang med sine aktiviteter. Det er tatt sikte på at det blir offisiell åpning av lokalene i løpet av oktober¹⁶». Og 6. oktober fant den offisielle åpninga sted. Kulturstyrets leder Gunhild Støver holdt åpningstale, hun som bare et år tidligere hadde gått inn for sanering av bygget. Fritidsleder Steinar Mariussen guidet kulturstyre, ordfører og formannskap rundt om i bygget. Kunsthåndverkerne viste fram sine verksteder, Knut Eides tegnefilm «Slipset» ble avspilt og «høstet tilbørlig applaus, og det var hyggelig servering med korte taler av givere og brukere»¹⁷. Ingrid Cimmerbecks keramikkovn ble tatt i bruk som pizzaovn, - etter sigende med stor suksess.

Mot slutten av 1980 ble skriftlige leieavtalene mellom Bodø kommune og de enkelte leietakerne underskrevet. Her heter det det blant annet at «lokalene stilles vederlagsfritt til disposisjon for leietakere i den stand de befinner seg ved overtakelsen», at oppussing og vedlikehold av lokalene måtte leietakerne selv besørge og bekoste, og at de også måtte bekoste utgifter til renhold, strøm og

renovasjon. «Leieavtalen utløper uten oppsigelsestid den 1.1.85 så fremt partene innen den tid ikke har avtalt noe annet». Da disse leieavtalene utløp i 1985 ble de erstattet med nye, som i hovedsak hadde samme innhold, men med ett vesentlig unntak: Avtalene gjaldt for ett år av gangen, med en gjensidig oppsigelsestid på tre måneder. «Avtalen fornye automatisk dersom den ikke blir sagt opp».

Aktiviteten i verkstedene var i disse første årene stor, og rundt kjøkkenbordet i 2. etasje var det ofte felleslunsjer der små og store spørsmål, politiske, kunstneriske og ikke minst kunstpolitiske, ble livlig drøftet. Fra NRK-Nordland kom reporteren Leif Erik Mikalsen og lagde en TV-reportasje for Norge Rundt om Rønvik Vel, og fra lokalavisene i Bodø, Nordlandsposten og Nordlands Framtid, kom nysgjerrige journalister ofte innom. Det var heller ikke uvanlig at når Bodø kommune hadde besøk av kunstnere og kulturpersoner ble disse tatt med på besøk til Rønvik Vel.

16 Avdelingsstyret for kirke, kultur og undervisning, Sak 117/80.

17 Nordlandsposten 11.10.1980.

Rønvik Vels leietakere etter 1980

I oktober 1981 sa Bodø Brukskunstforening opp leieavtalen, og Bodø-medlemmene i Nordnorske Kunsthåndverkere (NNK) overtok driften med verkstedsutsalg og utstillinger. Det var imidlertid vanskelig å holde utsalget åpent med faste åpningstider, og høsten 1985 valgte man å stenge.

I forbindelse med at lokalene til Verkstedsutsalget, Bodø Bokkafe og Bjørg Måseide ble ledige i 1985/86 kom Kulturkontoret v/Jan Ole Otnæs med ei innstilling som tok utgangspunkt i at Rønvik Vel etter 1979 i hovedsak hadde vært leid ut til foreninger og enkeltpersoner «som driver med kunstneriske aktiviteter». Slik burde det fortsatt være, i lokalene ved Rønvik Vel skulle «beslektede aktiviteter» samles, «og gjerne aktiviteter som representerer arbeidsplasser»¹⁸. Dette kom til å ligge i bunn ved senere tildelinger av lokaler ved Rønvik vel.

¹⁸ Sak 103/86. Avdelingsstyret for kirke- og kulturavdelingen. Bodø kommune. 06.06.1985.

Opp gjennom årene har det vært flere tilfeller med flyttinger innad ved Rønvik Vel, så vel Knut Eide som Ingunn Milly Hansen, Evelyn Scobie, Thor Arne Losnedal, o.a. har flyttet til bedre lokaler når det har latt seg gjøre. Derfor er det vanskelig å sette opp ei oversiktlig framstilling av hvilke kunstnere som har disponert hvilke lokaler og tidsrommene de har leid lokalene.

Et mer skjematisk oppsett viser hvilke kunstnere som har vært ved Rønvik Vel fra 1979 og frem til i dag, der **uthevet skrift** viser hvem som fortsatt er ved Rønvik Vel:

- **Ingrid Cimmerbeck.** Keramikk og tegning.
Ved Rønvik Vel fra 1979 og er der i dag.
- Ingunn Milly Hansen. Vev og tekstil.
Fra 1979, flyttet ut i 1999.
- Bjørg Måseide. Tekstil, tegning, maling.
Fra 1979, flyttet ut i 1986.
- Johann Hopstad. Kniv-, tre- og lærarbeid.
Fra 1979 til 2010.
- Knut Eide. Animasjon, tegnefilm.
Fra 1979, flyttet ut i 2007.
- Bente Støa. Vev og tekstil.
Fra 1986, flyttet ut i 1989.
- Hilde Christensen. Søm og tekstil.
Fra 1986, flyttet ut i 1989.

- **Evelyn Scobie.** Billedvev, tekstil og grafikk.
Fra 1987 og er der i dag.
- **Anne Grete Coldevin.** Maleri, foto, tekstil.
Fra 1987 og er der i dag.
- Terje Døseth. Maleri og grafikk.
Fra 1989, flyttet ut i 1991.
- Agnes Reiersen. Maleri. Fra 1994, flyttet ut i 2010.
- Kari Elisabeth Dahlmo. Maleri.
Fra 1999, flyttet ut i 2003.
- **Thor Arne Losnedal.** Maleri.
Fra 2001 og er der i dag.
- Harriet Normann. Ulike uttrykk og teknikker.
Fra 2003, flyttet ut i 2015.
- Ida Elise Jørgensen. Scenekunst.
Fra 2013, flyttet ut i 2015.
- **Harald Lien.** Tegning og maleri.
Fra 2011 og er der i dag.
- **Lill Heidi M. Olsen.** Tekstil. Fra 2013 og er der i dag.
- **Hege Gundersen.** Maleri og installasjon.
Fra 2016 og er der i dag.
- **Lisa Svendsen.** Vev og tekstil.
Fra 2016 og er der i dag.

Her kan nevnes at i en periode i 2000 disponerte en asylsøker fra Kosovo et av de mindre lokalene ved Rønvik Vel til arbeid med maleri og tegning. Imidlertid reise han fra Bodø, og hans videre skjebne er ukjent.

Rønvik Vel i framtida

Rønvik Vel-bygninga er rundt hundre år gammel, og bærer på mange måter preg av det. Grunnet brannfaren ble vedovnene tatt ut i 1979, og med dårlig isolasjon kan det vinterstid til tider bli så kaldt innendørs at det er nærmest er umulig å arbeide ved Rønvik Vel. I tillegg kommer slitasje og fuktskader, og Bodø kommune har nok ikke sett på oppgradering av bygninga som en nødvendig og prioritert oppgave. Om kunstnerne ved Rønvik Vel hadde håpet på et kommunalt initiativ i så henseende, fikk de en skikkelig smell da det i januar i år kom forslag fra Bodøs rådmann om å selge Rønvik Vel. Det framkom i ei innstilling angående kjøp av Galleri Bodøgaard¹⁹. Riktignok ble forslaget nedstemt i formannskapet, og kunstnerne ved Rønvik Vel kunne puste lettet ut.

Gjennom 40 år har Rønvik Vel hatt betydning som arbeidsplass for kulturarbeidere og kunstnere, og den kreativiteten som disse utfolder har bidratt til mangfold og kvalitet ved Bodøs kulturliv. Forslaget om å selge Rønvik Vel er et uttrykk for at dette dessverre er lite forstått og anerkjent. Bodø kommune burde derfor være mer bevisst på Rønvik Vels historie som

kulturelt samlingssted og kunstnerisk «fødestue». Selv om Verkstedsutsalget innstilte sin virksomhet etter få år, noe de etter hvert åresvisse og godt besøkte Åpen Hus-helgene ikke full ut kan erstatte, er Rønvik Vel-kunstnerne arbeider synlige og tilgjengelig både i privathjem og i det offentlige rom. De er representert på utstillinger og gallerier, er innkjøpt av privatpersoner og til offentlige utsmykningsarbeider, og har vært engasjerte i Den Kulturelle Skolesekken og -Spaserstokken. Jo, kunstnerne ved Rønvik Vel og deres arbeider har vært, og er, viktige bidrag til at Bodø kan kalle seg en kulturby. Dette bør Bodøs innbyggere og kommunens administrasjon og myndigheter vise at de verdsetter gjennom å støtte og gjøre bruk av de kreative ressursene som finnes ved Rønvik Vel, enten Bodø blir Europeisk Kulturhovedstad i 2024 eller ikke.

I tillegg til tidligere og nåværende kunstnere ved Rønvik Vel vil jeg takke Liv Unni Berg, Lilliann Sørmo, Hege Ness Grøtterud, Elsa Irene Solheim, Bjarne Eriksen, Henry Kristiansen, Terje Fossaa, Knut Storvik, Aslak Juell Kristensen og Hans Aksel Johnsen for nyttig informasjon og tilbakemeldinger.

Jan Oscar Bodøgaard. Bodø februar 2019.

¹⁹ Bodø kommune. Saksframlegg. Dato: 07.01.2019. Løpenr. 1091/2019. Arkivsaksnr. 2019/119. Kjøp av Galleri Bodøgaard.